

ปรัชญาไทย
(Thai Philosophy)

บทนำ

ปรัชญาคืออะไร

โดยความหมายอย่างกว้าง ๆ ปรัชญาหมายถึงศูนย์รวมของวิทยาการทั้งปวง ตามคานิยามว่า “ปรัชญาคือศาสตร์ของศาสตร์ทั้งหลาย” แสดงว่า ปรัชญาเป็นพื้นฐานรองรับวิชาการทุกสาขา กล่าวอีกนัยหนึ่ง วิชาการทุกสาขา มีปรัชญาเป็นหลักของตนเอง แต่ปรัชญาย่อย ๆ เหล่านั้นย่อมสอดคล้องต้องกัน และ รวมกันได้เป็นเอกภาพ กลายเป็นแม่บทที่ครอบคลุมวิชาการเหล่านั้นทั้งหมด

ปรัชญาแม่บทได้แก่อภิปรัชญา (Metaphysics) ซึ่งมีแตกต่างกันเป็น 5 แบบด้วยกัน คือ

1. **เอกนิยมฝ่ายจิตนิยม (Idealistic Monism)** ถือว่าความแท้จริงที่สิ้นสุดหรือสิ่งสุดท้ายที่ครอบคลุมสิ่งทั้งปวงมีเพียงสิ่งเดียว คือ มีสภาพเป็นจิต คำว่า “จิต” ในที่นี้ หมายถึงสิ่งที่ไม่มิตัวตน ตรงกันข้ามกับคำว่า “สสาร” แต่มีอำนาจเหนือสิ่งทั้งปวง ซึ่งอาจได้แก่ พระผู้เป็นเจ้า, วิญญาณสากล, กฎเหตุผลสากล หรือกฎธรรมชาติก็ได้

2. **เอกนิยมฝ่ายสสารนิยม (Materialistic Monism)** ถือว่าสสารเท่านั้นเป็นความจริงที่สิ้นสุด สสารเป็นสิ่งแรกสุด แล้ววิวัฒนาการตามลำดับ ก่อให้เกิดชีวิต และจิตขึ้นภายหลัง

3. **ทวินิยม (Dualism)** ถือว่าทั้งสสารและจิตเป็นความแท้จริงที่สิ้นสุดด้วยกัน มีความคู่กันมาตั้งแต่ต้น ต่างฝ่ายต่างก็มีอิทธิพลต่อกัน

4. **พหุนิยมฝ่ายจิตนิยม (Idealistic Pluralism)** ถือว่าความแท้จริงที่สิ้นสุดมีสภาพเป็นจิต แต่มีจำนวนมากมาย ได้แก่ความเชื่อในพระผู้เป็นเจ้าหลายองค์ หรือมีความเชื่อว่าทั้งวิญญาณสากล และวิญญาณมนุษย์ต่างก็เป็นความแท้จริงด้วยกัน

5. **พหุนิยมฝ่ายสสารนิยม (Materialistic Pluralism)** ถือว่าความแท้จริงที่สิ้นสุดมีสภาพเป็นสสาร มีจำนวนมากมาย หมายความว่า สสารส่วนที่สิ้นสุดมีสภาพเป็นสสารมีจำนวนมากมาย กล่าวคือ สสารส่วนที่สิ้นสุดหรือปรมาณูมีจำนวนมากมายนับไม่ถ้วน ซึ่งประกอบกันเป็นวัตถุต่าง ๆ

อภิปรัชญา ทั้ง 5 แบบนี้ อาจสรุปลงได้เป็น 3 แบบ คือ

1. **จิตนิยม (Idealism)** เชื่อว่าจิตมีมาก่อนสสาร สสารเกิดจากจิต จึงมีความสำคัญเหนือสสาร หรือ จิต สำคัญกว่าร่างกาย

2. **สสารนิยม (Materialism)** เชื่อว่าสสารมีมาก่อนจิต จิตเกิดจากการวิวัฒนาการของสสารในภายหลัง สสารจึงมีความสำคัญเหนือจิต หรือ ร่างกายสำคัญกว่าจิต

3. **ทวินิยม (Dualism)** เชื่อว่าจิตและสสารมีมาพร้อมกัน ต่างอาศัยกันและกัน จึงมีความสำคัญเท่า ๆ กัน

อภิปรัชญาแบบต่าง ๆ ข้างต้นเกิดขึ้นได้เพราะนักปรัชญา ได้มีสติปัญญาเป็นที่พอใจแล้ว ด้วยความรู้ ทฤษฎีว่าด้วยความรู้ อันได้แก่ญาณวิทยา ญาณวิทยาจึงเป็นพื้นฐานของอภิปรัชญา ซึ่งเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

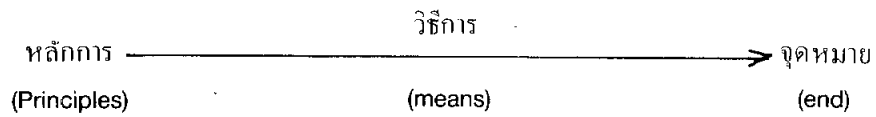
อภิปรัชญาและญาณวิทยา (ญาณวิทยา เป็นพื้นฐานของอภิปรัชญา หรือ ญาณวิทยาตั้งอยู่บนอภิปรัชญา)

ญาณวิทยา และ อภิปรัชญา เป็นปรัชญาบริสุทธิ์ คือเป็นปรัชญาที่ว่าด้วยทฤษฎีล้วน ๆ นิยมศึกษา และ สืบค้นกันมา ตั้งแต่สมัยโบราณ ปรัชญาในสมัยโบราณจึงมีแนวโน้มไปในทางอภิปรัชญา กล่าวคือ พยายามสืบค้นหาความจริงที่สิ้นสุด แต่ความสืบค้นหาความจริงที่สิ้นสุดนั้น เป็นเรื่องของปรัชญาเพียงไม่กี่คน สามัญชนไม่รู้เรื่องด้วย ดังนั้น ปรัชญาในสมัยโบราณจึงเป็นเพียงสนองความต้องการทางปัญญา ของนักปราชญ์เท่านั้น ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคล และ สังคมเท่าใดนัก

ในสมัยปัจจุบัน นักปรัชญาได้หันมาสนใจในเรื่องมนุษย์ หรือหันกลับมามองดูตัวเอง หลังจากที่ได้เฝ้าดูฟ้าผ่า และ ดวงดาวมาเป็นเวลาช้านาน เกี่ยวกับเรื่องมนุษย์ ที่นักปรัชญาสนใจ รวมทั้งเรื่อง บุคคลและสังคม เช่น พยายามค้นหาความหมายของชีวิต จุดหมายสูงสุดของชีวิต และพยายามสร้างสังคมในอุดมคติ เป็นต้น

ปรัชญาสมัยปัจจุบัน จึงมีแนวโน้มไปในทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ พยายามนำหลักปรัชญามาประยุกต์กับชีวิต เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายสูงสุด ทั้งในด้านส่วนตัวบุคคล และ สังคม และเกิดมีปรัชญาประยุกต์มากมายหลายสาขา

ปรัชญาประยุกต์ ได้แก่ จริยศาสตร์, สุนทรียศาสตร์, ปรัชญาชีวิต, ปรัชญาสังคม, ปรัชญาการเมือง, ปรัชญาเศรษฐกิจ, ปรัชญาการศึกษา ฯลฯ ปรัชญาประยุกต์เหล่านี้ ล้วนออกมาจากอภิปรัชญา อันเป็นแม่บท คือความเชื่อมีอย่างไร ก็ปฏิบัติไปตามแนวนั้น เพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย ดังนั้น อภิปรัชญาจึงเป็นหลักการ การปฏิบัติต้องมีวิธีการ และมีจุดมุ่งหมาย ที่มุ่งไปหา เมื่อเขียนเป็นแผนภูมิจะได้ดังนี้:-



ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ปรัชญาจำเป็นสำหรับวิชาการทุกสาขา และจำเป็นสำหรับทุกด้านของชีวิต

ในการศึกษาปรัชญาไทย จะบรรยายไปตามแนวปรัชญาประยุกต์ เพื่อที่จะสะท้อนให้เห็นหลักความคิด หรือหลักความเชื่อของคนไทย อันเป็นแก่นของปรัชญาไทย

“สุวิชาโน ภวํ โหติ
ผู้รู้ดี เป็นผู้เจริญ”
พุทธพจน์